

Sprawa C-641/19**Streszczenie wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym zgodnie z art. 98 § 1 regulaminu postępowania przed Trybunałem Sprawiedliwości****Data wpływu:**

30 sierpnia 2019 r.

Oznaczenie sądu odsyłającego:

Amtsgericht Hamburg (Niemcy)

Data wydania postanowienia o wystąpieniu z wnioskiem o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym:

23 sierpnia 2019 r.

Strona powodowa:

EU

Strona pozwana:

PE Digital GmbH

Przedmiot postępowania głównego

Umowa internetowego pośrednictwa w doborze partnera – Dyrektywa 2011/83 – Artykuł 14 ust. 3 i art. 2 pkt 11 – Obowiązki konsumenta w przypadku odstąpienia od umowy – Składające się z kilku świadczeń spełnianych w różnym tempie świadczenie złożone – Kwota, która jest proporcjonalna do zakresu świadczeń spełnionych do chwili, w której konsument poinformował przedsiębiorcę o skorzystaniu z prawa do odstąpienia od umowy, w porównaniu z całym zakresem umowy – Obliczenie – Świadczenie częściowe, które jest wprawdzie spełniane w sposób ciągły, lecz na początku okresu obowiązywania umowy ma dla konsumenta większą albo mniejszą wartość – Dyrektywa 2019/770 – Artykuł 2 pkt 1 – Pliki dostarczone jako świadczenie częściowe w ramach świadczenia złożonego spełnianego w głównej mierze jako „usługa cyfrowa” w rozumieniu art. 2 pkt 2 dyrektywy 2019/770 – Pojęcie nadmiernej łącznej ceny w rozumieniu art. 14 ust. 3 zdanie trzecie dyrektywy 2011/83

Przedmiot i podstawa prawna odesłania prejudycjalnego

Wykładnia prawa Unii, art. 267 akapit pierwszy lit. b) oraz art. 267 akapit trzeci TFUE

Pytania prejudycjalne

- 1) Czy art. 14 ust. 3 dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/83/UE z dnia 25 października 2011 r. w świetle motywu 50 dyrektywy 2011/83 należy interpretować w ten sposób, że należną od konsumenta „kwotę, która jest proporcjonalna do zakresu świadczeń spełnionych do chwili, w której konsument poinformował przedsiębiorcę o skorzystaniu z prawa do odstąpienia od umowy, w porównaniu z całym zakresem umowy” należy – w przypadku umowy, zgodnie z którą nie jest spełniane jednolite świadczenie, lecz świadczenie złożone, które składa się z kilku świadczeń częściowych – obliczyć wyłącznie pro rata temporis, w przypadku gdy konsument wprawdzie dokonuje zapłaty za świadczenie złożone zgodnie z zasadą pro rata temporis, lecz świadczenia częściowe są spełniane w różnym tempie?
- 2) Czy art. 14 ust. 3 dyrektywy 2011/83 należy interpretować w ten sposób, że należną od konsumenta „kwotę, która jest proporcjonalna do zakresu świadczeń spełnionych do chwili, w której konsument poinformował przedsiębiorcę o skorzystaniu z prawa do odstąpienia od umowy, w porównaniu z całym zakresem umowy” należy obliczyć wyłącznie pro rata temporis również wówczas, gdy jedno ze świadczeń (częściowych) spełniane jest wprawdzie w sposób ciągły, lecz na początku okresu obowiązywania umowy ma większą lub mniejszą wartość dla konsumenta?
- 3) Czy art. 2 pkt 11 dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/770 z dnia 20 maja 2019 r. należy interpretować w ten sposób, że „treści cyfrowe” w rozumieniu art. 2 pkt 11 dyrektywy 2011/83 i art. 2 pkt 1 dyrektywy 2019/770 stanowić mogą również takie pliki, które udostępnione zostały jako świadczenie częściowe w ramach świadczenia złożonego spełnionego w głównej mierze jako „usługa cyfrowa” w rozumieniu art. 2 pkt 2 dyrektywy 2019/770, co skutkowałoby tym, że przedsiębiorca mógłby doprowadzić do wygaśnięcia prawa do odstąpienia od umowy w odniesieniu do świadczenia częściowego zgodnie z art. 16 lit. m) dyrektywy 2011/83, lecz – gdyby przedsiębiorcy się to nie powiodło – konsument mógłby odstąpić od umowy w całości, a z uwagi na art. 14 ust. 4 lit. b) ppkt (ii) dyrektywy 2011/83 nie musiałby płacić rekompensaty z tytułu takiego świadczenia częściowego?
- 4) Czy art. 14 ust. 3 dyrektywy 2011/83 w świetle motywu 50 dyrektywy 2011/83 należy interpretować w ten sposób, że uzgodniona umownie za usługę łączna cena w rozumieniu art. 14 ust. 3 zdanie trzecie dyrektywy 2011/83 jest „nadmierna”, jeżeli jest ona znacznie wyższa niż łączna cena

uzgodniona przez tego samego przedsiębiorcę z innym konsumentem za identyczną usługę z takim samym okresem obowiązywania umowy i w pozostałym zakresie na tych samych warunkach ramowych?

Przytoczone przepisy prawa Unii

Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/83/UE z dnia 25 października 2011 r. w sprawie praw konsumentów, zmieniająca dyrektywę Rady 93/13/EWG i dyrektywę 1999/44/WE Parlamentu Europejskiego i Rady oraz uchylająca dyrektywę Rady 85/577/EWG i dyrektywę 97/7/WE Parlamentu Europejskiego i Rady (Dz.U. 2011, L 304, s. 64), w szczególności art. 2, art. 9 ust. 1 oraz art. 14 ust. 3 i ust. 4 lit. b) ppkt (ii) oraz art. 16 lit. m)

Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/770 z dnia 20 maja 2019 r. w sprawie niektórych aspektów umów o dostarczanie treści cyfrowych i usług cyfrowych (Dz.U. 2019, L 136, s. 1), w szczególności art. 2 pkt 1 i 2

Przytoczone przepisy krajowe

Zivilprozessordnung (kodeks postępowania cywilnego, zwany dalej „ZPO”) w brzmieniu w obwieszczeniu z dnia 5 grudnia 2005 r. (BGBl. I, s. 3202; 2006 I, s. 431; 2007 I, s. 1781), ostatnio zmienionego art. 5 ust. 26 ustawy z dnia 21 czerwca 2019 r. (BGBl. I, s. 846), w szczególności jego § 287 i § 511 ust. 1

Bürgerliches Gesetzbuch (kodeks cywilny, zwany dalej „BGB”) w brzmieniu ustalonym w obwieszczeniu z dnia 2 stycznia 2002 r. (BGBl. I, s. 42, 2909; 2003 I, s. 738), ostatnio zmienionego art. 7 ustawy z dnia 31 stycznia 2019 r. (BGBl. I, s. 54), w szczególności jego § 158 ust. 1, § 312f ust. 3, § 312g ust. 1, § 355 ust. 1, § 356 ust. 5 i § 357 ust. 1, 8 i 9

Einführungsgesetz zum Bürgerlichen Gesetzbuche (ustawa wprowadzająca do kodeksu cywilnego, zwana dalej „EGBGB”) w brzmieniu ustalonym w obwieszczeniu z dnia 21 września 1994 r. (BGBl. I, s. 2494; 1997 I, s. 1061), ostatnio zmienionego art. 2 ustawy z dnia 18 grudnia 2018 r. (BGBl. I, s. 2648), w szczególności jego art. 246a § 1 ust. 2 zdanie pierwsze pkt 1 i 3

Zwięzłe przedstawienie stanu faktycznego i postępowania głównego

- 1 Strony pozostają w sporze co do istnienia i wysokości roszczenia pozwanej o zapłatę rekompensaty po odstąpieniu przez stronę powodową od umowy internetowego pośrednictwa w doborze partnera.
- 2 Strona pozwana prowadzi działające na całym świecie internetowe pośrednictwo w doborze partnera „Parship” pod domeną „www.parship.de”. Oferuje ona swoim użytkownikom dwie formy członkostwa: bezpłatne członkostwo podstawowe z bardzo ograniczonymi możliwościami kontaktu z innymi użytkownikami oraz

odpłatne członkostwo premium na okres 6, 12 lub 24 miesięcy. Członkostwo premium pozwala użytkownikom, przez okres trwania takiego członkostwa, na kontakt za pośrednictwem platformy z każdym innym członkiem premium (w całych Niemczech jest ponad 186 000 takich członków), jak również na wymianę wiadomości i zdjęć w ramach takiego kontaktu.

- 3 Członkostwo premium obejmuje ponadto tzw. gwarancję kontaktu, poprzez którą gwarantuje się użytkownikowi nawiązanie określonej liczby kontaktów z innymi użytkownikami, np. nawiązanie siedmiu kontaktów w okresie 12 miesięcy. Kontaktem jest przy tym odczytana przez danego użytkownika samodzielnie napisana wiadomość tekstowa stanowiąca odpowiedź na wysłaną do niego wiadomość, jak również otrzymana przez użytkownika wiadomość, po otrzymaniu której użytkownik wymienił i odczytał przynajmniej dwie wiadomości tekstowe z innym użytkownikiem.
- 4 Przeciętnie w pierwszym tygodniu obowiązywania umowy dochodzi do wysłania i odbioru 31,3 wiadomości, w drugim tygodniu obowiązywania umowy 8,9 wiadomości, w trzecim tygodniu obowiązywania umowy 6,1 wiadomości, w czwartym tygodniu obowiązywania umowy 5,1 wiadomości, a począwszy od piątego tygodnia obowiązywania umowy jest to stale mniej niż pięć wiadomości.
- 5 Dla każdego konsumenta, który zdecyduje się na członkostwo, bezpośrednio po rejestracji tworzona jest automatycznie selekcja propozycji partnerów z tego samego kraju związkowego w oparciu o około trzydziestominutowy test osobowości dotyczący cech, przyzwyczajzeń i zainteresowań. W przypadku dwunastomiesięcznego członkostwa premium taka selekcja stanowi już niemal połowę wszystkich propozycji partnerów udostępnionych w okresie obowiązywania umowy. Algorytm testu osobowości opracowano i rozwijano pod kierunkiem dyplomowanego psychologa. Członkowie premium otrzymują wygenerowane komputerowo wyniki testu w formie pięćdziesięciostronicowego „raportu o osobowości”; członkowie podstawowi mogą uzyskać takie opracowanie odpłatnie jako świadczenie częściowe. W dniu 4 listopada 2018 r. strona powodowa zawarła ze stroną pozwaną umowę dotyczącą członkostwa premium na okres 12 miesięcy za łączną cenę w wysokości 523,95 EUR. Cena ta była ponad dwukrotnie wyższa niż cena, którą strona pozwana pobierała od niektórych innych swoich użytkowników za ten sam okres obowiązywania umowy w tym samym roku obowiązywania umowy. Strona pozwana pouczyła stronę powodową stosownie do wymogów art. 246a § 1 ust. 2 zdanie pierwsze pkt 1 i 3 EGBGB o przysługującym jej prawie do odstąpienia od umowy, zaś strona powodowa potwierdziła stronie pozwanej, że powinna ona rozpocząć spełnianie świadczenia przed upływem terminu do odstąpienia od umowy. Po odstąpieniu przez stronę powodową od umowy w dniu 8 listopada 2018 r. strona pozwana obciążyła stronę powodową kwotą rekompensaty („wynagrodzenie”) w łącznej wysokości 392,96 EUR i zachowała tę kwotę stanowiącą część kwoty pobranej uprzednio z rachunku strony powodowej.

- 6 W swoim pozwie strona powodowa domaga się zwrotu wszystkich dokonanych płatności.

Zasadnicze argumenty stron postępowania głównego

- 7 Strona powodowa stoi na stanowisku, że strona pozwana może żądać wynagrodzenia w rozumieniu § 357 ust. 8 BGB co najwyżej na podstawie obliczenia pro rata temporis.
- 8 Strona pozwana stoi na stanowisku, że wynagrodzenie w rozumieniu § 357 ust. 8 BGB nie może być obliczane wyłącznie pro rata temporis. Po pierwsze, przyrzczone świadczenie składa się z odrębnych świadczeń częściowych, które strona pozwana ma spełniać w różnym tempie: nieograniczona komunikacja, przeglądanie udostępnionych zdjęć, ekskluzywny filtr zainteresowań, analiza osobowości pod kątem związku, gwarancja kontaktu, wyszukiwanie w okolicy, pełna lista zainteresowanych, skanowanie zdjęć profilowych klienta, sprawdzanie profilu i stale aktualizowane propozycje partnerów. Główne świadczenie w ramach umowy, w szczególności raport o osobowości, obliczenie/udostępnienie propozycji partnerów oraz kilka dni pełnego korzystania z platformy, spełniane jest w dużej mierze na początku obowiązywania umowy. W każdym razie raport o osobowości oraz propozycje partnerów przedstawione na podstawie analizy osobowości należy zatem uwzględnić jako jednorazowe świadczenie spełnione na początku obowiązywania umowy. Z drugiej strony dla obliczenia wysokości wynagrodzenia najwcześniejszy etap członkostwa powinien mieć nieproporcjonalnie większą wartość, gdyż użytkownik już na początku członkostwa premium może kontaktować się z wszystkimi pozostałymi członkami.

Zwięzłe uzasadnienie wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym

- 9 Sąd odsyłający stoi na stanowisku, że na wszystkie cztery pytania prejudycjalne należy udzielić odpowiedzi przeczącej.

Pytanie pierwsze

- 10 W pkt 6.5.1. opublikowanych w czerwcu 2014 r. wytycznych dotyczących dyrektywy 2011/83 Komisja Europejska wyjaśniła, że w przypadku gdy świadczenie usług wiąże się z poniesieniem przez przedsiębiorcę jednorazowych kosztów dotyczących udostępnienia takich usług konsumentowi, przedsiębiorca może uwzględnić te koszty przy obliczaniu rekompensaty. Wytyczne mogą być wykorzystywane jako pomoc interpretacyjna w odniesieniu do dyrektywy 2011/83 (a tym samym pośrednio do interpretacji § 357 ust. 8 zdania pierwsze, drugie i piąte BGB). Sąd odsyłający przyjmuje więc, że w każdym przypadku, gdy świadczenie złożone zawiera odrębne świadczenia częściowe, które zgodnie z umową mogą być spełnione w różnym tempie, przy obliczaniu rekompensaty należy uwzględnić czas trwania każdego z nich.

Pytanie drugie

- 11 Zdaniem sądu odsyłającego dla obliczenia wysokości „kwot[y], która jest proporcjonalna do zakresu świadczeń spełnionych do chwili, w której konsument poinformował przedsiębiorcę o skorzystaniu z prawa do odstąpienia od umowy, w porównaniu z całym zakresem umowy” nie można z pominięciem brzmienia art. 14 ust. 3 dyrektywy 2011/83 odwoływać się (wyłącznie) do świadczenia, które spełnił przedsiębiorca, lecz dodatkowo do wartości świadczenia, z której skorzystał konsument [takie samo stanowisko prawne przyjął niemiecki ustawodawca w § 357 ust. 8 BGB oraz Hanseatisches Oberlandesgericht (wyższy sąd krajowy w Hamburgu, wyrok z dnia 2 marca 2017 r. – 3 U 122/14), odmienne stanowisko prawne prezentuje austriacki Oberster Gerichtshof (sąd najwyższy, wyrok z dnia 23 października 2018 r. – 4Ob179/18d)]. Mając na uwadze cel dyrektywy 2011/83, sąd odsyłający wstępnie przyjmuje bowiem, że kwota, która ma zostać zapłacona przez konsumenta po odstąpieniu od umowy, stanowi wynagrodzenie, a tym samym istotne jest, czy i w jakim zakresie konsument skorzystał już z wartości będącej wynikiem świadczenia przedsiębiorcy, a wynikającej z celu danej umowy. Sąd odsyłający dostrzega przy tym, że prawodawca europejski nie posługuje się pojęciem „wynagrodzenia” w art. 14 ust. 3 dyrektywy 2011/83 oraz że rozbieżność między pojęciami zawartymi w dyrektywie 2011/83 oraz w BGB mogą ewentualnie doprowadzić do sprzecznych interpretacji. Sąd odsyłający przyjmuje jednak wstępnie, że art. 14 ust. 3 dyrektywy 2011/83 w świetle celu dyrektywy należy interpretować w ten sposób, że obejmuje on pojęcie „wynagrodzenia”, a więc należy go odczytywać w ten sposób, gdyby brzmiał „[...] kwotę, która jest proporcjonalna do zakresu świadczeń spełnionych [...], a także stanowi określoną wartość, z której skorzystał konsument”.
- 12 W oparciu o obowiązek uwzględnienia świadczeń częściowych spełnianych w różnym tempie (zob. pkt 10 powyżej) oraz klasyfikację świadczenia odszkodowawczego należnego od konsumenta jako „wynagrodzenie” (zob. pkt 11 powyżej) art. 14 ust. 3 dyrektywy 2011/83 oraz stanowiący jego transpozycję § 357 ust. 8 BGB nie mogą w niniejszej sprawie nakazywać dokonania obliczenia rekompensaty wyłącznie pro rata temporis. Zamiast tego dla takiego obliczenia należałoby w pierwszym kroku rozgraniczyć poszczególne świadczenia częściowe, z których składa się świadczenie złożone. W drugim kroku należałoby określić ceny częściowe za poszczególne świadczenia częściowe – z uwzględnieniem ich wartości dla (przeciętnego) konsumenta, przy czym należałoby się odwołać do odbioru wartości przeciętnego konsumenta, które znajduje odzwierciedlenie w zachowaniu statystycznego użytkownika. W trzecim kroku należałoby obliczyć cząstkowe kwoty wynagrodzenia za poszczególne świadczenia częściowe z jednej strony na podstawie tego, w jakim zakresie doszło już do spełnienia świadczeń częściowych, zaś z drugiej strony w oparciu o to, w jakim zakresie (przeciętny) konsument skorzystał już z ich wartości. W czwartym kroku wyliczona suma wyliczonych w ten sposób kwot stanowiłaby łączną wysokość wynagrodzenia.

- 13 Zgodnie z takim podejściem łączna wysokość wynagrodzenia wynosiłaby w niniejszej sprawie 50,77 EUR.
- 14 Przy obliczaniu łącznej wysokości wynagrodzenia zgodnie z powyższą metodą sąd przyjął, że obiektywną wartość świadczenia częściowego dla przeciętnego konsumenta należy wycenić na tym większą kwotę, im bardziej dane świadczenie częściowe sprzyja poznaniu odpowiedniego partnera w celu nawiązania związku. W związku z tym sąd zgodnie z § 287 ZPO w następujący sposób oszacował ceny częściowe za świadczenia częściowe (jako udział w cenie łącznej):
- Raport o osobowości: 3%
 - Dostęp do bazy danych: 70 %
 - Propozycje partnerów: 20 %
 - Oznaczenie jako (nowy) użytkownik: 5 %
 - Gwarancja kontaktu: 2 %
- 15 Sąd przyjął ponadto, że świadczenia częściowe zostały spełnione w następującym zakresie do chwili odstąpienia od umowy przez stronę powodową:
- Raport o osobowości: 100/100
 - Dostęp do bazy danych: 4/365
 - Propozycje partnerów: 50/100
 - Oznaczenie jako (nowy) użytkownik: 4/365
 - Gwarancja kontaktu: 4/365
- 16 W odniesieniu do świadczeń częściowych „dostęp do bazy danych” i „propozycje partnerów” sąd przyjął jednak, że korzyść odnoszona z ich wartości nie miała charakteru stałego, lecz była szczególnie duża w pierwszych dniach. Odwołał się on w tym zakresie do zachowania przeciętnego użytkownika i przy obliczaniu wartości tych świadczeń częściowych, z których skorzystała strona powodowa, oparł się na odpowiednich danych statystycznych.
- 17 Z uwagi na skomplikowany charakter takiego sposobu obliczenia oraz przejrzystość dla konsumenta stanowiącej zamierzony cel dyrektywy 2011/83, jak również otwarte sformułowanie art. 14 ust. 3 dyrektywy 2011/83 wydaje się jednak równie możliwe, że Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej udzielił odpowiedzi twierdzącej na pierwsze dwa pytania, a tym samym w rezultacie nie podzielił również przyjętego przez niemieckiego ustawodawcę rozumienia rekompensaty, która ma zostać zapłacona przez konsumenta na podstawie art. 14 ust. 3 dyrektywy 2011/83, jako „wynagrodzenie”. Tak więc koncepcyjny podział uzgodnionego umownie świadczenia na świadczenia częściowe z własnymi

cenami częściowymi mógłby zostać uznany za niedopuszczalny i należałoby świadczenie uznać za jedną całość z jednolitą ceną, które to świadczenie spełniane jest w sposób liniowy przez cały okres obowiązywania umowy – niezależnie od różnych chwil spełniania świadczeń częściowych oraz różnego tempa korzystania z ich wartości.

- 18 W związku z tym „kwotę, która jest proporcjonalna do zakresu świadczeń spełnionych do chwili, w której konsument poinformował przedsiębiorcę o skorzystaniu z prawa do odstąpienia od umowy, w porównaniu z całym zakresem umowy” należałoby obliczać wyłącznie pro rata temporis, a więc wycenić na 4/365 łącznej ceny, tj. 5,74 EUR.

Pytanie trzecie

- 19 Niemniej przekazanie raportu o osobowości na początku okresu obowiązywania umowy można uznać za wyodrębnione świadczenia częściowe polegające na dostarczeniu treści cyfrowych, które nie są dostarczane na trwałym nośniku, a tym samym skutki prawne byłyby w danym wypadku określone zgodnie z wymogami art. 16 lit. m) i art. 14 ust. 4 lit. b) ppkt (ii) dyrektywy 2011/83 przez § 356 ust. 5 i § 357 ust. 9 BGB. Ze względu na okoliczność, że stanowisko takie skutkowałoby (częściową) niemożliwością odstąpienia od umowy niekorzystną dla konsumenta, jak również przez wzgląd na motyw 30 stanowiska [Parlamentu Europejskiego] z dnia 17 kwietnia 2019 r. w celu przyjęcia dyrektywy zmieniającej m.in. dyrektywę 2011/83/UE („W razie wątpliwości co do tego, czy umowa jest umową o świadczenie usług, czy umową o dostarczanie treści cyfrowych, które nie są dostarczane na trwałym nośniku, należy stosować przepisy dotyczące prawa do odstąpienia od umowy odnośnie do usług”), sąd odsyłający uważa takie stanowisko raczej za mało prawdopodobne, ale zwraca się o wyjaśnienie w tym względzie.

Pytanie czwarte

- 20 W związku z tym, że strona pozwana oferuje różnym użytkownikom bardzo zróżnicowane ceny w odniesieniu do analogicznych okresów obowiązywania umowy, sąd przyjmuje wstępnie, że łączna cena, która jest dwukrotnie wyższa od ceny w przypadku innych użytkowników – chociaż przedsiębiorca obiecuje spełnienie takiego samego świadczenia, tj. świadczenia o identycznej wartości (przy czym obiektywna wartość może być nawet niższa niż wszystkie łączne ceny), nie może być jednak uznana za „niewspółmiernie wysoką”, jeżeli nie przekracza poziomu ceny rynkowej lub przekracza go wyłącznie nieznacznie. Artykuł 14 ust. 3 dyrektywy 2011/83 w świetle motywu 50 preambuły odnosi bowiem łączną cenę do ceny rynkowej, a zatem nie odwołuje się ani do innych łącznych cen tego samego przedsiębiorcy, ani do obiektywnej wartości świadczenia. Ponadto motyw 45 stanowiska Parlamentu Europejskiego z dnia 17 kwietnia 2019 r. w celu przyjęcia dyrektywy zmieniającej m.in. dyrektywę

2011/83/UE podkreśla zasadniczą dopuszczalność tzw. spersonalizowanego ustalania cen (personalized pricing).

DOKUMENT ROBOCZY